

УЛСЫН ИХ ХУРЛЫН ТАМГЫН ГАЗАР
МЭДЭЭЛЭЛ, ХЯНАЛТ ШИНЖИЛГЭЭ, ҮНЭЛГЭЭНИЙ ХЭЛТЭС

**ХОТЫН ЭРХ ЗҮЙН БАЙДЛЫН ТАЛААРХИ БУСАД ОРНУУДЫН ҮНДСЭН ХУУЛИЙН
ЗОХИЦУУЛАЛТ**

Харьцуулсан судалгаа
СТ-16/220

Захиалагч: Улсын Их Хурлын гишүүн Д.Дамба-Очир

Хянасан: Мэдээлэл, хяналт шинжилгээ, үнэлгээний
хэлтсийн дарга Б.Эрдэнэбилэгт

Ахлах зөвлөх Ц. Норовдондог

Судлаачид: Ц.Болормаа
Г.Билгээ
Б.Нандингэрэл

Улаанбаатар
2016 он

СУДАЛГААНЫ ХУРААНГУЙ

Улсын Их Хурлын гишүүн Д.Дамба-Очирын захиалгын дагуу “Хотын эрх зүйн байдлын талаархи бусад орнуудын Үндсэн хуулийн зохицуулалт” сэдэвт судалгааны ажлыг Улсын Их Хурлын Тамгын газрын Мэдээлэл, хяналт шинжилгээ, үнэлгээний хэлтсийн Судалгааны албанд гүйцэтгэлээ.

Судалгаанд Ази тивийн-38, Европ тивийн- 40, Америк тивийн-13, Африк тивийн - 13, нийт 98 орныг хамруулсан бөгөөд эдгээр орны Үндсэн хуулиас хотын эрх зүйн байдлыг тодорхойлсон зүйл, заалтуудыг түүвэрлэн авч харьцуулсан мэдээлэл, лавлагаа болгон бэлтгэв.

Судалгаанаас үзэхэд, гадаадын орнуудад хотын статусыг засаг захиргаа, нутаг дэвсгэрийн хуваарьт нийцүүлэн холбооны улсын зэрэглэлтэй, улсын зэрэглэлтэй, аймгийн зэрэглэлтэй, дүүргийн зэрэглэлтэй, орон нутгийн зэрэглэлтэй хот гэж ангилахаас гадна хүн ам, эдийн засгийн хөгжлийн бусад үзүүлэлтээр нь их хот, том хот, тусгай эрх зүйн байдалтай хот гэх зэргээр ангилдаг байна.

Судалгаанд авагдсан Үндсэн хуульдаа хотын зэрэглэл, статусыг тодорхой заасан зарим орны хувьд:

- “холбооны зэрэглэлтэй хот” гэж заасан улс-1 (ОХУ);
- “улсын зэрэглэлтэй хот” гэж заасан улс-1 (Кыргызстан);
- “аймгийн зэрэглэлтэй хот” гэж заасан улс-5 (Вьетнам, Лаос, Саудын Араб, Туркменистан, Чили);
- “дүүргийн зэрэглэлтэй хот” гэж заасан улс-1 (Туркменистан);
- “орон нутгийн зэрэглэлтэй хот” гэж заасан улс-1 (Филиппин);
- “их хот” гэж заасан улс-3 (Бельги, Итали, Гватемал);
- “том хот” гэж заасан улс-1 (Лаос);
- “тусгай эрх зүйн байдалтай хот” гэж заасан улс-6 (Украин, Гүрж, Итали, Болгар, Австри, Молдав) байна.

Судалгаанд хамруулсан улсаас Бахрейн, Бруней, Индонези, Малайз, Сингапур, Норвеги, АНУ, Ботсван, Танзани зэрэг 9 орон хотын эрх зүйн байдал болон засаг захиргаа, нутаг дэвсгэрийн нэгжийн асуудлыг Үндсэн хуульдаа тусгаагүй байна.

Хотын статус, эрх зүйн байдалтай холбоотой зарим онцлох туршлагыг авч үзвэл:

- Тажикстан Улсын Үндсэн хуулиар Горно-Бадахшан хотыг бие даасан засаг захиргааны нэгж, Гүрж улсын Үндсэн хуулиар Лазики бие даасан эрх зүйн статустай хот гэж нэр заан хуульчилсан;

- Австрийн Үндсэн хуулиар хорин мянгаас доошгүй оршин суугчтай хотын зүгээс Холбооны Засгийн газарт хүсэлт гарган, Холбооны Засгийн газар зөвшөөрсөнөөр бие даасан эрх зүйн байдалтай хот болж болно гэж заасан;

- Молдав Улсын Үндсэн хуульд хотод онцгой эрх зүйн статус олгож болно гэж заасан;

- Гондурас Улсын Үндсэн хуульд “Тэгусигальпа болон Комаягула хотуудыг төвийн бүсэд орших нэг муж хэмээн үзнэ” гэж заасан;

- Лаос болон Вьетнам Улсын Үндсэн хуульд засаг захиргаа, нутаг дэвсгэрийн тусгай нэгж байгуулж болно гэж тус тус заасан байна.

Мөн, Үндсэн хуульдаа “жижиг хот” гэж нэрлээгүй ч орон нутгийн чанартай хотуудын асуудлыг зохицуулсан улс орон цөөнгүй байгаа тул дэлгэрэнгүйг харьцуулсан хүснэгтээс үзнэ үү.

Дэлхийн улс орнуудад хот байгуулах нийтлэг шалгуур нь хүн амын нягтаршил, нийгэм эдийн засгийн өсөлт, нэг хүнд ногдох ДНБ, ажлын байрны хүрэлцээ хангамж, дэд бүтцийн хөгжил, төрийн үйлчилгээний хүртээмж зэрэг үзүүлэлтүүд байх бөгөөд засаг захиргаа, нутаг дэвсгэрийн нэгжийн хуваарилалтыг хийхдээ эдгээр шалгуурыг баримталж байхаар Үндсэн хуульдаа зааж өгдөг. (Тухайлбал, Саудын Араб)

Монгол Улсын Үндсэн хууль, Хот, тосгоны эрх зүйн байдлын тухай хуульд хотын зэрэглэлийг дараахь байдлаар тогтоосон байна. Үүнд:

1. Хот нь оршин суугчдын тоо, хот бүрдүүлэгч дэд бүтцийн хөгжлийн түвшин, улсын болон тухайн засаг захиргаа, нутаг дэвсгэрийн нэгжийн эдийн засаг, нийгмийн хөгжилд гүйцэтгэх үүргээс хамааран улсын буюу аймгийн зэрэглэлтэй байна.

2. 50000-аас дээш /шаардлагатай гэж үзвэл 50000 хүртэл/ оршин суугчтай хотод улсын эдийн засаг, нийгмийн хөгжилд гүйцэтгэж байгаа үүрэг, хотжилт, хот бүрдүүлэгч дэд бүтцийн хөгжлийн түвшинг харгалзан улсын зэрэглэл тогтоож болно гэж тус тус заасан байна.

Энэхүү судалгааны ажлыг гүйцэтгэхдээ Техасын Их Сургууль, Чикагогийн Их Сургууль, Лондонгийн Их Сургууль, АНУ-ын Энхтайвны Институтаас хамтран хэрэгжүүлсэн төслийн хүрээнд бий болгосон олон улсын Үндсэн хуулийн мэдээллийн нэгдсэн сан буюу www.constituteproject.org цахим хуудас дахь мэдээллийн эх сурвалжийг ашигласан ба тухайн орны парламентын болон хууль, эрх зүйн албан ёсны мэдээллийн цахим хуудаснаас мэдээллийг дэлгэрүүлэн судалсан болно.

СУДАЛГААНЫ ХЭСЭГ

Үндсэн хууль дахь хотын статус, түүнтэй холбоотой зохицуулалт

АЗИ ТИВИЙН УЛС ОРНУУД		
№	Улс орон	Үндсэн хуулийн зохицуулалт /эх сурвалж/
1.	Арабын Нэгдсэн Эмират	9. Абу Даби хот нь Арабын Нэгдсэн Эмиратын нийслэл хот мөн. <i>Эх сурвалж:</i> www.constituteproject.org/constitution/United_Arab_Emirates_2009?lang=en
2.	Афганистан	21. Хабул хот нь Афганистаны нийслэл мөн. <i>Эх сурвалж:</i> www.constituteproject.org/constitution/Afghanistan_2004?lang=en
3.	Бангладеш	5.1. Дака хот бол Бүгд Найрамдах Улсын нийслэл мөн. 5.2. Нийслэлийн хил хязгаарыг хуулиар тогтооно. <i>Эх сурвалж:</i> www.constituteproject.org/constitution/Bangladesh_2014?lang=en
4.	Бахрейн	<i>Хотын эрх зүйн байдлыг Үндсэн хуулиар зохицуулаагүй.</i> <i>Эх сурвалж:</i> www.constituteproject.org/constitution/Bahrain_2012?lang=en
5.	Бруней	<i>Хотын эрх зүйн байдлыг Үндсэн хуулиар зохицуулаагүй.</i> <i>Эх сурвалж:</i> www.constituteproject.org/constitution/Brunei_2006?lang=en
6.	Бутан	4. Бутан нь газар нутгийн хувьд арван хоёр дүүргээс бүрдэх бөгөөд дүүрэг бүр хороолол ¹ ба хорооноос ² бүрдэнэ. Дүүрэг болон хорооллын хил хязгаар, газар нутгийг өөрчлөхдөө зөвхөн парламентын нийт гишүүдийн дөрөвний гурваас доошгүй хувийн саналаар шийдвэрлэнэ. <i>Эх сурвалж:</i> www.constituteproject.org/constitution/Bhutan_2008?lang=en
7.	Вьетнам	110.1. Социалист Бүгд Найрамдах Вьетнам улс нь дараахь засаг захиргааны нэгжид хуваагдана: -Улс нь Үндсэн хуулийн дагуу аймаг болон хотод хуваагдана. - Аймаг нь дүүрэгт, аймгийн зэрэглэлтэй хотууд болон тосгонд хуваагдана; - Хот нь хотын дүүрэг, хөдөөгийн дүүрэг, тосгон болон ижил түвшний нэгжид хуваагдана. -Дүүрэг нь хороолол болон хороонд хуваагдана; - Аймгийн зэрэглэлтэй хот болон тосгон нь дүүрэг, хороонд; -Хотын дүүрэг нь дүүрэгт хуваагдана. -Үндэсний Ассемблей нь захиргаа-эдийн засгийн тусгай нэгж байгуулж болно ³ . 110.2. Засаг захиргааны нэгжийг үүсгэн байгуулах, татан буулгах, нэгтгэх, хуваах эсхүл засаг захиргааны нэгжийн хилийг өөрчлөх бол орон нутгийн иргэдийн саналыг үндэслэн хуульд заасан журмын дагуу шийдвэрлэнэ. <i>Эх сурвалж:</i> www.constituteproject.org/constitution/Socialist_Republic_of_Vietnam_2013?lang=en
8.	Израиль	3.1. Израилийн нийслэл Ирусалим хот бол Израилын нэгдсэн нийслэл мөн. <i>Эх сурвалж:</i> www.constituteproject.org/constitution/Israel_2013?lang=en
9.	Индонези	<i>Хотын эрх зүйн байдлыг Үндсэн хуулиар зохицуулаагүй.</i> <i>Эх сурвалж:</i> www.constituteproject.org/constitution/Indonesia_2002?lang=en
10.	Иордан	3. Вант Улсын нийслэл нь Амман хот бөгөөд хэрэв нийслэлийг өөр газар шилжүүлэхээр бол тусгай хуулиар шийдвэрлэнэ. <i>Эх сурвалж:</i> www.constituteproject.org/constitution/Jordan_2014?lang=en
11.	Казахстан	2.3. Бүгд Найрамдах Улс нь засаг захиргаа, нутаг дэвсгэрийн нэгжид

¹ Gewog буюу хороолол нь Бутаны засаг захиргаа нутаг дэвсгэрийн нэгжийн хоёрдугаар түвшин юм.

² Thromde буюу хороо нь Бутаны засаг

³Special administrative-economic units are created by the National Assembly.

https://www.constituteproject.org/constitution/Socialist_Republic_of_Vietnam_2013?lang=en

		хуваагдана. Нийслэлийн эрх зүйн байдлыг хуулиар тодорхойлно. Астана хот бол Казахстаны нийслэл мөн. <i>Эх сурвалж:</i> www.constituteproject.org/constitution/Kazakhstan_2011?lang=en
12.	Катар	2. Улсын нийслэл нь Аль-Доха мөн. Улсын нийслэлийг энэ хуулийн дагуу улсын аль ч нутаг дэвсгэрт шилжүүлэн байгуулж болно. <i>Эх сурвалж:</i> www.constituteproject.org/constitution/Qatar_2003?lang=en
13.	Кыргызстан	8.1. Бүгд Найрамдах Кыргыз Улс нутаг дэвсгэр, хил хязгаарын хувьд хуваагдашгүй, халдашгүй дархан байна. 8.2. Төрийн захиргаа болон орон нутгийн удирдлагын тогтолцоог зохион байгуулах зорилгоор Бүгд Найрамдах Кыргыз Улсын газар нутгийг тусгайлсан хуулийн дагуу засаг захиргаа, нутаг дэвсгэрийн нэгжид хуваарилана. 8.3. Бишкек болон Ош хотууд нь Бүгд Найрамдах Улсын зэрэглэлтэй хотууд байх бөгөөд эрх зүйн байдлыг хуулиар тогтооно. 11.2. Бүгд Найрамдах Кыргыз Улсын нийслэл нь Бишкек хот мөн. <i>Эх сурвалж:</i> www.constituteproject.org/constitution/Kyrgyz_Republic_2010?lang=en
14.	Кувейт	133. Нийтийн байгууллага болон орон нутгийн захиргааны байгууллагуудыг хуулиар зохицуулах бөгөөд Төрийн удирдлага болон хяналтын дор тэдгээрийн бие даасан байдлыг хангана. <i>Эх сурвалж:</i> www.constituteproject.org/constitution/Kuwait_1992?lang=en
15.	Лаос	75. Лаосын засаг захиргаа, нутаг дэвсгэрийн нэгж нь гурван түвшнээс бүрдэх бөгөөд аймаг, дүүрэг, тосгон байна. -Орон нутгийн түвшинд аймаг болон аймгийн зэрэглэлтэй хотуудаас бүрдэнэ; -Дүүргийн түвшинд дүүрэг болон хотуудаас бүрдэнэ; -Тосгоны түвшинд тосгоноос бүрдэнэ. Шаардлагатай гэж үзвэл Үндэсний Ассамблей нь Тусгай Бүс байгуулж болно. Тусгай Бүс нь аймгийн зэрэглэлтэй байна. Аймгийг засаг дарга, том хотыг том хотын засаг дарга, дүүргийг дүүргийн захирагч, хотыг хотын захирагч, тосгоныг тосгоны захирагч тус тус захирна. 95. Бүгд Найрамдах Ардчилсан Лаос Улсын нийслэл хот нь Вьентьян хот мөн. <i>Эх сурвалж:</i> www.constituteproject.org/constitution/Laos_2003?lang=en
16.	Малайз	<i>Хот болон нийслэлийн эрх зүйн байдлыг Үндсэн хуулиар зохицуулаагүй.</i> <i>Эх сурвалж:</i> www.constituteproject.org/constitution/Malaysia_2007?lang=en
17.	Мальдив	14. Мали арал нь Малдивын нийслэл мөн. <i>Эх сурвалж:</i> www.constituteproject.org/constitution/Maldives_2008?lang=en
18.	Мьянмар	440. Бүгд Найрамдах Мьянмарын Холбооны Улсын нийслэл нь Нейпидо хот байна. <i>Эх сурвалж:</i> www.constituteproject.org/constitution/Myanmar_2008?lang=en
19.	Оман	1... Мускат нь нийслэл мөн. 42. ...Султан нь засаг захиргааны нэгжийг үүсгэн байгуулах, өөрчлөх, татан буулгах бүрэн эрхтэй. <i>Эх сурвалж:</i> www.constituteproject.org/constitution/Oman_2011?lang=en
20.	Пакистан	1.2.b. Исламабадыг цаашид Холбооны нийслэл гэнэ. <i>Эх сурвалж:</i> www.constituteproject.org/constitution/Pakistan_2015?lang=en
21.	Саудын Араб	1. Нийслэл нь Эр-Рияд хот байна. 3.Засаг захиргааны хувьд бүх аймаг нь хэд хэдэн хот, дүүрэг болон төвөөс бүрдэнэ. Засаг захиргааны нэгжийг тогтоохдоо газар зүйн байршил, хүн амын нягтаршил, аюулгүй байдал, байгаль орчин болон харилцаа холбооны дэд бүтцийг харгалзан үзнэ. Засаг захиргааны нэгжийн удирдлагыг Дотоод Хэргийн Сайдын санал болгосноор Хаан шийдвэрлэнэ. Дүүрэг болон төвүүдийг нэгтгэх, үүсгэн байгуулахдаа Аймгийн Эмирын санал болгосноор Дотоод Хэргийн Сайд шийдвэрлэнэ. 4. Аймаг бүрт эмирыг томилох бөгөөд эмир нь сайдын зэрэгтэй байна. Эмирыг

		<p>эзгүйд хамгийн өндөр зэрэгтэй орлогч орлоно. Эмир болон түүний орлогчийг Дотоод Хэргийн Сайдын саналыг үндэслэн Хаан Зарлиг гарган томилно.</p> <p>5.Аймгийн Эмир нь Дотоод Хэргийн Сайдын өмнө ажлаа хариуцан тайлагнана.</p> <p>Эх сурвалж: www.constituteproject.org/constitution/Saudi_Arabia_2013?lang=en</p>
22.	Сингапур	<p><i>Хотын эрх зүйн байдлыг Үндсэн хуулиар зохицуулаагүй.</i></p> <p>Эх сурвалж: www.constituteproject.org/constitution/Singapore_2010?lang=en</p>
23.	Бүгд Найрамдах Солонгос Улс	<p>117.2.Нутгийн засаг захиргааны нэгжийг хуулиар тодорхойлно.</p> <p>Эх сурвалж: www.constituteproject.org/constitution/Peoples_Republic_of_Korea_1998?lang=en</p>
24.	Бүгд Найрамдах Ардчилсан Солонгос Улс	<p>166.Бүгд Найрамдах Ардчилсан Солонгос Ард Улсын нийслэл нь Пхеньян мөн.</p> <p>Эх сурвалж: www.constituteproject.org/constitution/Republic_of_Korea_1987?lang=en</p>
25.	Тажикистан	<p>4.Тажикстаны нийслэл нь Душанбе хот мөн.</p> <p>7.Тажикстаны нутаг дэвсгэр хуваагдашгүй бөгөөд халдашгүй дархан байна. Тажикстан нь Горно-Бадахшан, муж, хот, дүүрэг, гацаа болон тосгоноос бүрдэнэ.</p> <p>Засаг захиргаа, нутаг дэвсгэрийн нэгжийг үүсгэн байгуулах болон өөрчлөх журмыг Үндсэн хуульчилсан хуулиар зохицуулна.</p> <p>Эх сурвалж: www.constituteproject.org/constitution/Tajikistan_2003?lang=en</p>
26.	Тайланд	<p><i>Хотын эрх зүйн байдлыг Үндсэн хуулиар зохицуулаагүй.</i></p> <p>Эх сурвалж: www.constituteproject.org/constitution/Thailand_2014?lang=en</p>
27.	Турк	<p>3.Нийслэл нь Анкара байна.</p> <p>126.Төв захиргаа Төв захиргааны бүтцийн хувьд Турк Улс нь газар зүйн нөхцөл байдал, эдийн засгийн төлөв байдал болон төрийн үйлчилгээний эрэлт хэрэгцээг үндэслэн аймагт хуваагдана. Аймаг нь засаг захиргааны дүүргийн жижиг нэгжүүдэд хуваагдана.</p> <p>Аймгийн удирдлага (засаг захиргаа) нь эрх мэдлийн төвлөрөл сааруулах зарчимд тулгуурлана.</p> <p>Төрийн үйлчилгээний үр ашиг, уялдаа холбоог хангах зорилгоор хэд хэдэн аймгийг хамруулсан төв захиргааны байгууллага байгуулж болно.</p> <p>126.2.Орон нутгийн захиргаа (local administration) Орон нутгийн захиргаа нь аймгийн оршин суугчдын хэрэгцээ шаардлагыг үндэслэн хотын дүүрэг болон тосгонд хуваагдана...</p> <p>Эх сурвалж: www.constituteproject.org/constitution/Turkey_2011?lang=en</p>
28.	Туркменистан	<p>16.Туркменистан нь засаг захиргаа, нутаг дэвсгэрийн нэгжийн бүтцийн хувьд:</p> <ul style="list-style-type: none"> -аймаг (Velayats); -аймгийн эрхтэй хот⁴; -дүүрэг (Etraps); -дүүргийн эрхтэй хот⁵; -дүүрэг дэх хот (жижиг хот); -суурин; -тосгон (Gengeshlyk)⁶ -аас бүрдэнэ. <p>Gengeshlyk буюу тосгон нь нэг эсхүл хэд хэдэн гацааны нутаг дэвсгэрээс бүрдэнэ.</p> <p>17.Ашхабад бол Туркменистаны нийслэл мөн.</p> <p>Эх сурвалж: www.constituteproject.org/constitution/Turkmenistan_2008?lang=en</p>

⁴cities with right of Velayat буюу аймгийн зэрэглэлтэй хот;

⁵cities with right of district буюу дүүргийн зэрэглэлтэй хот;

⁶Gengeshlyk буюу Туркменистаны засаг захиргаа, нутаг дэвсгэрийн нэгжийн хамгийн жижиг нэгж.

29.	Узбекистан	<p>6.Ташкент хот бол Узбекистан Улсын нийслэл мөн.</p> <p>68.Узбекистаны Бүгд Найрамдах Улс нь муж, дүүрэг, хот, тосгон, гацаа, өвөлжөө (kishlak) болон хот айл (auls), түүнчлэн Бүгд Найрамдах Каракалпакстан (автономит)-аас бүрдэнэ.</p> <p>69.Бүгд Найрамдах Каракалпакстан (автономит), муж, Ташкент хот, түүнчлэн муж, хот, тосгон, дүүргийг үүсгэн байгуулах болон татан буулгахыг Бүгд Найрамдах Узбекистан Улсын парламент шийдвэрлэнэ.</p> <p>Эх сурвалж: www.constituteproject.org/constitution/Uzbekistan_2011?lang=en</p>
30.	Филлипин	<p>10.1.Бүгд Найрамдах Филлипин Улс нь засаг захиргаа, нутаг дэвсгэрийн хувьд аймаг, хот, орон нутгийн зэрэглэлтэй хот болон хамгийн жижиг нэгж болох барангайд⁷ хуваагдана.</p> <p>Эх сурвалж: www.constituteproject.org/constitution/Philippines_1987?lang=en</p>
31.	Хятад	<p>30.Бүгд Найрамдах Хятад Ард Улс нь засаг захиргааны дараахь нэгжид хуваагдана:</p> <ol style="list-style-type: none"> Газар нутаг нь Төв Засгийн газарт шууд захирагдах аймаг, өөртөө засах орон болон хотуудад хуваагдана; Аймаг болон өөртөө засах орон нь өөртөө засах тойрог, муж, өөртөө засах муж болон хотуудад хуваагдана; Муж болон өөртөө засах муж нь хошуу, үндэстний хошуу болон тосгонд хуваагдана. <p>Орон нутгийн нэгж нь Төв Засгийн газарт шууд захирагдах ба том хотууд нь дүүрэг болон тойрогт хуваагдана.</p> <p>Өөртөө засах хошуу нь тойрог, өөртөө засах тойрог болон хотуудад хуваагдана.</p> <p>Бүх өөртөө засах орон, өөртөө засах тойрог, өөртөө засах муж нь үндэстний өөртөө засах бүс нутаг болно.</p> <p>138.Бүгд Найрамдах Хятад Ард Улсын нийслэл бол Бээжин мөн.</p> <p>Эх сурвалж: www.constituteproject.org/constitution/China_2004?lang=en</p>
32.	Япон	<p>92.Орон нутгийн нийтийн эрх зүйн этгээдийн зохион байгуулалт, үйл ажиллагаатай холбогдох журмыг орон нутгийн хараат бус байдлын зарчимд нийцүүлэн хуулиар тогтооно.</p> <p>Эх сурвалж: www.constituteproject.org/constitution/Japan_1946?lang=en</p>
ЕВРОП ТИВИЙН УЛСУУД		
№	Улсын нэр	Үндсэн хуулийн зохицуулалт /эх сурвалж/
1.	Австри	<p>5.1.Вена хот бол Холбооны нийслэл бөгөөд Холбооны төрийн дээд байгууллагууд байнга оршдог хот мөн.</p> <p>116.1.Муж бүр хотод хуваагдана.</p> <p>116.3.Хорин мянгаас доошгүй оршин суугчтай хотод, хэрэв энэ нь тухайн газрыг эрсдэлд оруулаагүй бол газрын хуульд заасан үндэслэлээр өөрийн хүсэлтийн дагуу бие даасан статус /хотын эрх зүйн статус/ олгоно. Энэ тогтоолыг зөвхөн Холбооны Засгийн газрын зөвшөөрлөөр нийтэлнэ. Хэрэв асуудал эрхэлсэн Холбооны сайд тогтоолыг хүлээн авсан өдрөөс хойш 8 долоон хоногийн дотор хотын захирагчид татгалзсан тухай мэдэгдээгүй бол тогтоолыг зөвшөөрсөнд тооцно. Бие даасан статустай хот нь хот болон дүүргийг удирдлагаар хангана.</p> <p>Эх сурвалж: www.constituteproject.org</p>
2.	Азербайжан	<p>22 дугаар зүйл. Нийслэл хот</p> <p>Бүгд Найрамдах Азербайжан Улсын нийслэл нь Баку хот мөн.</p> <p>Эх сурвалж: http://ru.president.az/azerbaijan/constitution</p>
3.	Албани	<p>14.6.Бүгд Найрамдах Албани Улсын нийслэл нь Тирана хот мөн.</p> <p>108.1.Нутгийн өөрөө удирдах байгууллагын анхдагч нэгж нь коммун, эсхүл хот, тойрог байна. Нутгийн өөрөө удирдах бусад байгууллагыг хуулиар тогтооно.</p> <p>108.2.Нутгийн өөрөө удирдах байгууллагын засаг захиргаа-нутаг дэвсгэрийн хуваарийг эдийн засгийн хэрэгцээ, ашиг сонирхол, түүхэн уламжлалыг</p>

⁷Barangaубуюу нутаг дэвсгэрийн хамгийн жижиг нэгж нь тосгон, дүүрэгтэй тэнцэнэ.

		харгалзан хуулиар тогтооно. <i>Эх сурвалж: www.concourt.am</i>
4.	Андорра	2.3. Улсын нийслэл бол Андорра-ла-Велья хот байна. <i>Эх сурвалж: www.constituteproject.org</i>
5.	Армян	13. Бүгд Найрамдах Армян Улсын нийслэл нь Ереван хот мөн. 88.1. Ереван хотын нутаг дэвсгэрийн удирдлагын онцлогийг хуулиар тогтооно. 104.1. Нэгдэл бол нэг эсхүл хэд хэдэн суурин газрын нэгдэл байна. <i>Эх сурвалж: www.parliament.am</i>
6.	Беларусь	9. Нутаг дэвсгэрийг муж, район, хот болон засаг захиргаа-нутаг дэвсгэрийн бусад нэгжид хуваана. Улсын засаг захиргаа-нутаг дэвсгэрийн хуваарийг хуулиар тогтооно. 20. Бүгд Найрамдах Беларусь Улсын нийслэл нь Минск хот байна. Минск хотын эрх зүйн байдлыг хуулиар тогтооно. <i>Эх сурвалж: www.pravo.by</i>
7.	Бельги	165.1. Хуульд заасны дагуу том хот , коммуны холбоог байгуулна. Энэ хуулийн 162 дугаар зүйлд заасан зарчмыг баримталсны үндсэн дээр тэдгээрийн бүтэц, бүрэн эрхийг хуулиар тогтооно. 194. Брюсель хот бол Бельгийн нийслэл бөгөөд Холбооны Засгийн газрын байнга оршдог хот мөн. <i>Эх сурвалж: www.dekamer.be</i>
8.	Болгар	135.1. Болгар Улсын нутаг дэвсгэр нь хот , мужид хуваагдана. Нийслэл хот болон бусад том хотуудын нутаг дэвсгэрийн хуваарь, эрх зүйн онцгой байдлыг хуулиар тогтооно. 169. Бүгд найрамдах Болгар Улсын нийслэл Софи хот мөн. <i>Эх сурвалж: www.parliament.bg/en/const</i>
9.	Босни Герцеговин	5 дугаар зүйл. Нийслэл хот Босни Герцеговин Улсын нийслэл нь Сараево хот мөн. <i>Эх сурвалж: www.ccbh.ba/osnovni-akti/ustav/?title=preambula</i>
10.	Герман	28.2.Хот , тосгон нь хариуцлагаа өөртөө авч орон нутгийн нийгмийн бүх хэргийг хуулийн хүрээнд удирдах эрхээр хангагдана. Мөн хот тосгоны холбоонд хуульчлан тогтоогдсон чиг үүргийнхээ хүрээнд хуулийн дагуу өөрөө удирдах эрхээ хэрэгжүүлнэ. <i>Эх сурвалж: www.bundestag.de</i>
11.	Гүрж	3.5.Лазики⁸ хотын эрх зүйн байдал, бүрэн эрхийг хуулиар тогтооно. 10. Гүрж Улсын нийслэл бол Тбилис хот. 48¹.1. Гүржийн Парламент Кутаиси хотод байрлана. 101¹.1. Нутгийн өөрөө удирдах байгууллагын төлөөллийн болон гүйцэтгэх байгууллагыг үүсгэн байгуулах, үйл ажиллагааны журмыг хуулиар тогтооно. <i>Эх сурвалж: https://matsne.gov.ge/ru/document/view/30346</i>
12.	Дани	82.Хот нь өөрийн хэргийг төрийн хяналтан доор бие даан эрхлэх бүрэн эрхтэй бөгөөд энэ харилцааг хуулиар тогтооно. <i>Эх сурвалж: www.constituteproject.org</i>
13.	Ирланд	12.11.1°.Ерөнхийлөгчийн албан ёсны өргөө нь Дублин хотод, эсхүл түүний орчинд байна. 15.3°.Парламентын Танхимууд нь Дублин хотод, эсхүл түүний орчинд байна. <i>Эх сурвалж: www.constitution.ie</i>
14.	Исланд	12.Бүгд Найрамдах Улсын Ерөнхийлөгч Рейкьявик хотод, эсхүл түүний орчинд байрлана. 13.Засгийн газар Рейкьявик хотод байрлана. <i>Эх сурвалж: www.government.is/constitution/</i>
15.	Испани	5. Улсын нийслэл нь Мадрид хот байна. <i>Эх сурвалж: www.congreso.es</i>

⁸Лазика– Гүржид Хар тэнгисийн эрэг орчимд баригдахаар төлөвлөсөн томоохон боомт хот.

16.	Итали	<p>114.Бүгд Найрамдах Улс нь хот, аймаг, том хот, тойрог, мужид хуваагдана. Хот, аймаг, том хот, тойргийн эрх зүйн байдал, бүрэн эрх, чиг үүрэг нь Үндсэн хуулийн зарчимд нийцүүлэн автономит байна.</p> <p>Рим хот нь Бүгд Найрамдах Улсын нийслэл мөн бөгөөд түүний эрх зүйн байдлыг улсын хуулиар тогтооно.</p> <p>Эх сурвалж: www.senato.it</p>
17.	Косово	<p>13.Бүгд Найрамдах Косово Улсын нийслэл бол Пристина хот байна. Нийслэл хотын эрх зүйн байдал, бүтцийг хуулиар тогтооно.</p> <p>124.1.Бүгд Найрамдах Косово Улсын орон нутгийн засаг захиргааны анхан шатны нэгж нь хот байна.</p> <p>124.2.Хот үүсгэн байгуулах, хотын хилийн цэс, эрх зүйн байдал болон хотын бүтэц, үйл ажиллагааг хуулиар тогтооно.</p> <p>Эх сурвалж: www.kushtetutakosoves.info/</p>
18.	Латви	<p>15.Сейм өөрийн хуралдааныг Рига хотод хийх бөгөөд зөвхөн онц байдал үүссэн тохиолдолд өөр газар хуралдаж болно.</p> <p>Эх сурвалж: www.saeima.lv/en/legislation/constitution</p>
19.	Литва	<p>11.Литва Улсын нутаг дэвсгэрийн засаг захиргааны нэгж, түүний хилийн цэсийг хуулиар тогтооно.</p> <p>17.Литва Улсын нийслэл хот нь олон зууны түүхийн турш Латвийн нийслэл байсан Вильнюс хот мөн.</p> <p>Эх сурвалж: http://www3.lrs.lt/home/Konstitucija/Konstitucija_RU.htm</p>
20.	Лихтенштейн	<p>1².1.Лихтенштейний Вант Улс бол арван нэгэн хоттой хоёр мужийн нэгдэл. Вадуц муж нь Vaduz, Balzers, Planken, Schaan, Triesen, Triesenberg хотоос бүрдэнэ; Шелленберг муж нь Eschen, Gamprin, Mauren, Ruggell, Schellenberg хотоос бүрдэнэ.</p> <p>1².2.Вадуц нь улсын нийслэл мөн бөгөөд энд Парламент, Засгийн газар байрлана.</p> <p>4².1.Хотын хилийн цэсийг өөрчлөх, шинэ хот үүсгэн байгуулах, одоогийн байгаа хотуудыг нэгтгэхэд Лихтенштейнд амьдарч байгаа, санал өгөх эрхтэй иргэдийн олохийн саналыг нэмж авна.</p> <p>Эх сурвалж: https://www.gesetze.li</p>
21.	Люксембург	<p>109.Люксембург хот нь Вант Улсын нийслэл мөн бөгөөд энд Засгийн газар байрлана.</p> <p>Эх сурвалж: www.gesetze.li</p>
22.	Македон	<p>6.Бүгд Найрамдах Македон Улсын нийслэл нь Скопье хот байна.</p> <p>117.Скопье хот нь хуулиар тодорхойлсон нутгийн өөрөө удирдах байгууллагын тусдаа нэгж байна.</p> <p>Эх сурвалж: www.constituteproject.org</p>
23.	Молдав	<p>14.Бүгд Найрамдах Молдав Улсын нийслэл нь Кишинев хот байна.</p> <p>110.1.Бүгд Найрамдах Молдав Улсын нутаг дэвсгэр нь засаг захиргааны хувьд тосгон, хот, район, Гагаузия автономит нутаг дэвсгэрт хуваагдана. Хуульд заасны дагуу зарим хотод онцгой эрх зүйн байдал олгоно.</p> <p>110.3.Бүгд Найрамдах Молдав Улсын нийслэл Кишинев хотын эрх зүйн байдлыг хуулиар тогтооно.</p> <p>Эх сурвалж: www.presedinte.md/rus/constitution</p>
24.	Нидерланд	<p>123.1.Парламент хуулиар муж, хотыг татан буулгаж, шинээр байгуулж болно.</p> <p>Эх сурвалж: www.government.nl</p>
25.	Норвег	<p>Үндсэн хуульд засаг захиргаа-нутаг дэвсгэрийн талаар зохицуулалт байхгүй.</p> <p>Эх сурвалж: www.stortinget.no/en/</p>
26.	ОХУ	<p>5.1.Оросын Холбооны Улс нь бүгд найрамдах улс, хязгаар, муж, холбооны зэрэглэлийн хот, автономит муж, автономит тойрог гэсэн эрх тэгш субъектүүдээс бүрдэнэ.</p> <p>5.2.Хязгаар, муж, холбооны зэрэглэлийн хот, автономит муж, автономит тойрог нь өөрийн дүрэм /тунхаг бичиг/ болон хууль тогтоомжтой байна.</p> <p>65.1.Оросын Холбооны Улсын бүрэлдэхүүнд Оросын Холбооны Улсын дараахь субъектүүд багтана:</p>

		<p>-холбооны зэрэглэлийн хот Москва, Санкт-Петербург, Севастополь⁹; 66.2.Хязгаар, муж, холбооны зэрэглэлийн хот, автономит муж, автономит тойргийн эрх зүйн байдлыг Оросын Холбооны Улсын Үндсэн хууль болон хязгаар, муж, холбооны зэрэглэлийн хот, автономит муж, автономит тойргийн хууль тогтоох /төлөөллийн/ байгууллагын баталсан өөрийн дүрэм /тунхаг бичиг/-ээр тогтооно. 70.2.Оросын Холбооны Улсын нийслэл нь Москва хот мөн. Нийслэл хотын эрх зүйн байдлыг Холбооны хуулиар тогтооно. 137.1.Оросын Холбооны Улсын Үндсэн хуулийн Оросын Холбооны Улсын бүрэлдэхүүнийг тодорхойлсон 65 дугаар зүйлд өөрчлөлт оруулахдаа Оросын Холбооны Улсын шинэ субъектыг Оросын Холбооны Улсад нэгтгэн оруулах болон түүний бүрэлдэхүүнд байгуулах, Оросын Холбооны Улсын субъектийн үндсэн хууль заасан эрх зүйн байдлыг өөрчлөх тухай холбооны үндсэн хуулийг үндэслэж оруулна. Эх сурвалж: www.constitution.kremlin.ru</p>
27.	Польш	<p>29.Бүгд Найрамдах Польш Улсын нийслэл нь Варшав хот мөн. 164.1.Коммун нь нутгийн өөрөө удирдах байгууллагын анхан шатны нэгж мөн. 164.2.Бусад орон нутгийн өөрөө удирдах байгууллагыг хуулиар тогтооно. Эх сурвалж: www.en.parlamento.pt</p>
28.	Португал	<p>236.1.Португалийн эх газрын орон нутгийн удирдлага нь дүүрэг, хот, дүүрэг байна. Эх сурвалж: www.tribunalconstitucional.pt</p>
29.	Румын	<p>3.3.Нутаг дэвсгэр нь засаг захиргааны хувьд коммун, суурин, аймагт хуваагдана. Зарим жижиг хотыг хуульд нийцүүлэн хот /municipalities/ болгоно. 14.Румыний нийслэл бол Бухарест хот /municipality/ байна. Эх сурвалж: www.cdep.ro/pls/dic/site.page?id=371</p>
30.	Серби	<p>9.Бүгд Найрамдах Серби Улсын нийслэл нь Белград хот байна. 188.Нутгийн өөрөө удирдах нэгж нь хот, жижиг хот болон Белград хот мөн. 189.Бүгд Найрамдах Серби Улсын нийслэл Белград хотын эрх зүйн байдлыг Нийслэл хот, Белград хотын тухай хуулиар зохицуулна. Эх сурвалж: www.predsednik.rs/en/documents/constitution-republic-serbia</p>
31.	Словак	<p>10.1.Бүгд Найрамдах Словак Улсын нийслэл нь Братислав хот байна. 10.2.Нийслэл хот Братиславын эрх зүйн байдлыг хуулиар тодорхойлно. 70.Суурин газрыг жижиг хот болгох нөхцөл, журмыг хуулиар тогтооно. Хотын засаг захиргааны байгууллагын нэрийг хуулиар тогтооно. Эх сурвалж: www.slovenia.si/slovenia/state/constitution/</p>
32.	Украин	<p>20.Украины нийслэл нь Киев хот байна. 133.Украин Улсын засаг захиргаа-нутаг дэвсгэрийн тогтолцоо нь Автономит Бүгд Найрамдах Крым Улс, муж, район, хот, дүүрэг, жижиг хот, тосгонд хуваагдана. Украин Улсын бүрэлдэхүүнд Автономит Бүгд Найрамдах Крым Улс, 24 муж болон Киев, Севастополь хот орно. Киев, Севастополь хотууд нь тусгай эрх зүйн байдалтай бөгөөд эрх зүйн байдлыг Украин Улсын хуулиар тодорхойлно. Эх сурвалж: http://portal.rada.gov.ua</p>
33.	Унгар	<p>Ф зүйл. /1/ Унгарын нийслэл нь Будапешт хот мөн. /2/ Унгарын нутаг дэвсгэр нь нийслэл хот, аймаг, хот, жижиг хот, тосгонд хуваагдана. Нийслэл хот, хот, жижиг хот дүүргүүдэд хуваагдаж болно. Эх сурвалж: www.sabor.hr</p>
34.	Финланд	<p>121.Финланд нь хотод хуваагдана. Эх сурвалж: www.finlex.fi/en/</p>

⁹Оросын Холбооны Улсын 2014 оны 3 дугаар сарын 21-ний өдрийн “Бүгд найрамдах Крым улсыг Оросын Холбооны Улсын бүрэлдэхүүнд авах, Оросын Холбооны Улсын бүрэлдэхүүнд шинэ субъектэд Бүгд найрамдах Крым улс, холбооны зэрэглэлтэй Севастополь хот оруулах тухай” /N 6-ФКЗ/ хуулийн дагуу холбооны зэрэглэлтэй Севастополь хотыг Оросын Холбооны Улсын шинэ субъектээр нэрлэсэн.

35.	Франц	72. Бүгд Найрамдах Улсын засаг захиргаа-нутаг дэвсгэрийн бүрэлдэхүүнд коммун, муж, бүс нутаг, тусгай эрхтэй засаг захиргаа-нутаг дэвсгэрийн нэгж, энэ хуулийн 74-т заасан далайн чанад дахь нутаг дэвсгэр орно. <i>Эх сурвалж: www.assemblee-nationale.fr/connaissance/constitution.asp</i>
36.	Хорват	13. Бүгд Найрамдах Хорват Улсын нийслэл бол Загреб хот. Нийслэл хот Загребын эрх зүйн байдал, шүүхийн эрх зүйн байдал, бүтцийг хуулиар тогтооно. 134.Хот , жижиг хот бол нутгийн өөрөө удирдах нэгж мөн бөгөөд тэдгээрийн нутаг дэвсгэрийг хуулиар зохицуулна. Нутгийн өөрөө удирдах бусад нэгжийг хуулиар зохицуулна. <i>Эх сурвалж: www.constituteproject.org</i>
37.	Чех	13. Бүгд Найрамдах Чех Улсын нийслэл нь Прага хот мөн. <i>Эх сурвалж: www.hrad.cz/en/czech-republic/constitution-of-the-cr</i>
38.	Чрна Гора	5 дугаар зүйл. Нийслэл хот ба эртний хааны нийслэл Чрна Гора Улсын нийслэл бол Подгорица хот мөн. Чрна Гора Улсын эртний хааны нийслэл бол Цетина хот мөн. <i>Эх сурвалж: www.constituteproject.org</i>
39.	Швед	Бүлэг 1. Засаглалын хэлбэрийн үндсэн зарчим 7. Швед нь хотын болон аймгийн зөвлөлтэй байна. Бүлэг. Риксдагийн үйл ажиллагаа 1. Риксдагийн чуулган Стокгольм хотод хуралдана. <i>Эх сурвалж: www.riksdagen.se</i>
40.	Эстони	155. Нутгийн өөрөө удирдах нэгж нь аймаг, хот байна. Нутгийн өөрөө удирдах бусад нэгжийг хуульд заасан үндэслэл, журмын дагуу байгуулна. <i>Эх сурвалж: www.president.ee/ru/republic-of-estonia/the-constitution</i>

АМЕРИК ТИВИЙН УЛС ОРНУУД

№	Улс орон	Үндсэн хуулийн зохицуулалт /эх сурвалж/
1.	Америкийн Нэгдсэн Улс	<i>Хотын эрх зүйн байдлыг Үндсэн хуулиар зохицуулаагүй.</i> <i>Эх сурвалж: www.constituteproject.org/constitution/United_States_of_America_1992?lang=en</i>
2.	Аргентин	129. Буэнос Айрес хот нь өөрийн хууль тогтоомж, шүүх эрх мэдэлтэй бие даасан засаглалтай хот юм. Хотын захирагчийг хотын иргэдийн шууд сонгуулиар сонгоно. Буэнос Айрес хот нь Үндэсний нийслэл бөгөөд Үндэсний засгийн газрын эрх ашгийг хангах баталгаа юм. Хотын зохион байгуулалтын дүрмийг батлах үндсэн үүрэгтэй иргэдийн төлөөлөгчдийг сонгох зорилгоор хотын иргэдийн хурлыг Үндэсний конгресс зарлан хуралдуулна. <i>Эх сурвалж: www.constituteproject.org/constitution/Argentina_1994?lang=en</i>
3.	Боливи /Нэгдсэн,Бүгд найрамдах/	6. Сукре нь Болив Улсын нийслэл юм. 269.1. Болив Улс нь газар нутгийн зохион байгуулалтын хувьд засаг захиргааны нэгж, аймаг, хот болон орон нутгийн бүсэд хуваагдана. 269.2. Нутаг дэвсгэрийн нэгж бий болгох, өөрчлөлт оруулах, тодорхойлохдоо Үндсэн хуульд заасан нөхцлийн дагуу оршин суугчдын ардчилсан саналаар шийдэвлэнэ. 269.3. Аливаа бүс нутаг, дүүрэг, район нь хуулиар заасан нөхцөл, болзолтойгоор нутаг дэвсгэрийн зохион байгуулалтын нэг хэсэг болж болно. <i>Эх сурвалж: www.constituteproject.org/constitution/Bolivia_2009?lang=en</i>
4.	Бразил /Холбооны улс/	18.1. Холбооны улсын нийслэл нь Бразилия байна. 18.4. Хотын иргэдтэй урьдчилан зөвшилцсөний үндсэн дээр хот байгуулах, нэгтгэх, нэгдэхдээ Холбооны улсын хуульд заасан хугацаанд мужийн хуулиар шийдвэрлэнэ. <i>Эх сурвалж: www.constituteproject.org/constitution/Brazil_2015?lang=en</i>
5.	Венесуэл	18. Каракас хот нь Бүгд Найрамдах Улсын нийслэл бөгөөд төрийн дээд

	/Бүгд найрамдах/	байгууллага байнга оршино. Энэ заалт нь Бүгд найрамдах Улсын бусад нутаг дэвсгэр дэх төрийн захиргааны байгууллагын үйл ажиллагаанд саад болохгүй. Каракас хотын нутаг дэвсгэр болон улс төрийн нэгжийг тусгай хуулиар тогтоох бөгөөд Каракас хотын дүүрэг болон Миранда мужийн засаг захиргааны нэгж нь хоёр шатлалт тогтолцоотой байна. Мөн энэ хуулиар хотын эв нэгдэл, хөгжлийг хангах үүднээс зохион байгуулалт, засаглал, захиргаа, эрх мэдэл, хөрөнгийг тогтооно. <i>Эх сурвалж:</i> www.constituteproject.org/constitution/Venezuela_2009?lang=en
6.	Гайти	1.1. Порте Принц нь улсын нийслэл бөгөөд Засгийн газар байрлана. <i>Эх сурвалж:</i> www.constituteproject.org/constitution/Haiti_2012?lang=en
7.	Гватемал	231. Бүгд Найрамдах Улсын нийслэл нь Гватемал хот бөгөөд нийслэл хот орчмын харьяа бүсүүдийн хамт их хотын бүс гэж үзнэ... Нутаг дэвсгэрийн харьяалал, засаг захиргааны зохион байгуулалт, санхүүгийн хуваарилалттай холбоотой асуудлыг Төв засгийн газраас хуулиар шийдвэрлэж болно. <i>Эх сурвалж:</i> www.constituteproject.org/constitution/Guatemala_1993?lang=en
8.	Гондурас	8. Бүгд Найрамдах Улсын нийслэл нь Тэгусигальпа болон Комаягула хотууд байна. 294. Үндэсний газар нутаг нь мужуудад хуваагдана. Үндэсний Конгресс нь муж байгуулах мөн түүний хилийн цэсийг тогтооно. Муж нь бие даасан хотуудад хуваагдана.... 295. Тэгусигальпа болон Комаягула хотуудыг төвийн бүсэд орших нэг муж гэж үзнэ. 300. Хот бүр оршин тогтнох, хэвийн хөгжлийг хангах хангалттай газар нутагтай байх ёстой. <i>Эх сурвалж:</i> www.constituteproject.org/constitution/Honduras_2013?lang=en
9.	Канад	5. Канад Улс нь 4 мужид хуваагдана. Үүнд: Онтарио, Кэбэк, Нова Скотиа, Нью Брансвик. 6. Канадын дээд бүсийн хэсэг нь Онтарио муж, доод бүсийн хэсэг нь Кэбэк муж байна. 7. Нова скотиа, Нью Брансвик мужууд нь энэ хуулийн дагуу адил хил хязгаартай байна. <i>Эх сурвалж:</i> www.constituteproject.org/constitution/Canada_2011?lang=en
10.	Куба	2... Улсын нийслэл Гавана хот байна. 102. Улс орон нь улс төрийн болон засаг захиргааны хувьд аймаг, хотод хуваагдах бөгөөд тэдгээрийн тоо, хил хязгаар, тэмдгийг хуулиар тогтооно. Бусад нэгжийг хуулиар тогтоож болно. <i>Эх сурвалж:</i> www.constituteproject.org/constitution/Cuba_2002?lang=en
11.	Мексик	44. Мексик хот нь Холбооны бүс нутаг бөгөөд Мексикийн Нэгдсэн Улсын нийслэл юм. Мексик хотод Засгийн газар болон Холбооны эрх мэдэл төвлөрнө. Энэ нь одоогийн нэгдмэл нутаг дэвсгэрийн хүрээнд байх бөгөөд хэрэв Засгийн газар өөр газар нутагруу шилжвэл Мексик хот нь Мексик улсын Валле Де мужийн бүрэлдэхүүнд харьяалагдана.... 115... Муж нь улс төр, засаг захиргааны зохион байгуулалтын дагуу хотуудад хуваагдана... <i>Эх сурвалж:</i> www.constituteproject.org/constitution/Mexico_2015?lang=en
12.	Перу	49. Бүгд Найрамдах Перу Улсын нийслэл нь Лима хот байна. Энэ нь түүхэн дэх Кускогийн нийслэл юм. 198. Нийслэл хот нь аль ч бүс нутагт харьяалагдахгүй бөгөөд Төвлөрлийг сааруулах хууль болон Хотын тухай хуульд заасан тусгай журмаар зохицуулна. Хотын захиргаа нь Лима хотын нутаг дэвсгэрийн хүрээнд эрх мэдлээ хэрэгжүүлнэ.... <i>Эх сурвалж:</i> www.constituteproject.org/constitution/Peru_2009?lang=en

13.	Чили	<p>110.Бүгд Найрамдах Улс нь засаг захиргаа, дотоод удирдлага, газар нутгийн хувьд бүсэд хуваагдаж, бүс нь аймагт хуваагдана. Орон нутгийн засаг захиргааны нэгжийн хуваарилалтын дагуу аймаг нь хотуудад хуваагдана. Бүс, аймаг болон хот үүсгэн байгуулах, өөрчлөх, хориглосон шийдвэр гаргахдаа, мөн бүс, аймгуудын нийслэлийг үүсгэн байгуулах, тэдгээрийн эрх хэмжээнд өөрчлөлт оруулах журмыг Үндсэн хуульчилсан хуулийн дагуу шийдвэрлэнэ.</p> <p>Эх сурвалж:www.constituteproject.org/constitution/Chile_2015?lang=en</p>
АФРИК ТИВИЙН УЛС ОРНУУД		
1.	Алжир	<p>4.Бүгд Найрамдах Улсын нийслэл Алжир хот байна.</p> <p>Эх сурвалж:www.constituteproject.org/constitution/Algeria_2008?lang=en</p>
2.	Ботсван	<p>Үндсэн хуульдаа хотын эрх зүйн байдлын талаар зохицуулаагүй</p> <p>Эх сурвалж: www.constituteproject.org/constitution/Botswana_2005?lang=en</p>
3.	Бурунди	<p>3.Бурунди Улс нь муж, коммун, бүс, багаас бүрдэнэ. Эдгээр нэгжүүдийн бүтэц, чиг үүргийг хуулиар тогтоосон байна. Нэгжүүдийн тоо болон хил хязгаарт өөрчлөлт оруулж болно.</p> <p>9.Бурунди Улсын албан ёсны нийслэл Бужумбура байна. Нийслэл хотыг Бүгд Найрамдах Улсын нутаг дэвсгэр дэх өөр газар луу шилжүүлэх бол хуулиар шийдвэрлэнэ.</p> <p>Эх сурвалж:www.constituteproject.org/constitution/Burundi_2005?lang=en</p>
4.	Египет	<p>175.Улс нь эрх зүйн чадамжтай орон нутгийн засаг захиргааны нэгжүүдэд хуваагдана. Нэгж нь амбан захирагч, хот болон тосгонтой байна. Олон нийтийн ашиг сонирхол, хэрэгцээ шаардлагаар эрх зүйн чадамж бүхий өөр засаг захиргааны нэгжийг байгуулж болно.</p> <p>222.Арабын Бүгд Найрамдах Египет улсын нийслэл нь Каир хот байна.</p> <p>Эх сурвалж:www.constituteproject.org/constitution/Egypt_2014?lang=en</p>
5.	Камерун	<p>1.8. Бүгд Найрамдах Камерун Улсын нийслэл Яунде байна.</p> <p>Эх сурвалж:www.constituteproject.org/constitution/Cameroon_2008?lang=en</p>
6.	Ливи	<p>1...Ливи улсын нийслэл Триполи хот байна.</p> <p>Эх сурвалж:www.constituteproject.org/constitution/Libya_2012?lang=en</p>
7.	Мавритан	<p>7.Улсын нийслэл Нуакшот байна.</p> <p>Эх сурвалж:www.constituteproject.org/constitution/Mauritania_2012?lang=en</p>
8.	Нигер	<p>1.Нигер улсын нийслэл Ниамей байна.</p> <p>Эх сурвалж:www.constituteproject.org/constitution/Niger_2010?lang=en</p>
9.	Судан	<p>152. Хартум хот нь Бүгд Найрамдах Улсын үндэсний нийслэл бөгөөд улс орны олон талт онцлогийг тусгасан, үндэсний эв нэгдлийн бэлэгдэл байна.</p> <p>Эх сурвалж: www.constituteproject.org/constitution/Sudan_2005?lang=en</p>
10.	Танзани	<p>Үндсэн хуульдаа хотын эрх зүйн байдлын талаар зохицуулаагүй</p> <p>Эх сурвалж: www.constituteproject.org/constitution/Tanzania_1995?lang=en</p>
11.	Уганда	<p>5.4.Уганда Улсын нийслэл нь Бугандад орших Кампла хот бөгөөд төв засгийн газрын удирдлагад байна.</p> <p>5.5.Кампла хотын нутаг дэвсгэрийн хилийн цэсийг парламент хуулиар тогтооно.</p> <p>5.6.Нийслэл Кампла хотын удирдлага болон хөгжлийн төлөвлөгөөг парламент хуулиар тогтооно.Эх сурвалж: www.constituteproject.org/constitution/Uganda_2005?lang=en</p>
12.	Чад	<p>8.Бүгд Найрамдах Чад Улсын нийслэл Нджамене хот байна.</p> <p>Эх сурвалж:www.constituteproject.org/constitution/Chad_2005?lang=en</p>
13.	Этиоп	<p>49.1.Холбооны Улсын нийслэл нь Аддис-Абеба байна.</p> <p>Эх сурвалж:www.constituteproject.org/constitution/Ethiopia_1994?lang=en</p>